UNICHECK
by Turnitin

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016211212

Дата перевірки:
25.04.2024 21:24:26 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
25.04.2024 21:28:19 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: **Курсова робота_Стрижак Катерина**

Кількість сторінок: **29** Кількість слів: **6142** Кількість символів: **46556** Розмір файлу: **49.36 KB** ID файлу: **1015983249**

13.1%
Схожість

Найбільша схожість: **1.77%** з Інтернет-джерелом (https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/27932)

13.1% Джерела з Інтернету | 1000 ..... Сторінка 31

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

«УКРАЇНА» ПОЛТАВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія правознавства

Курсова робота

з дисципліни «Теорія держави та права» на тему:

«Правова система суспільства»

Виконала:

Здобувачка 1 курсу,

групи ЗПЗ-23-2фмб-pl

Стрижак Катерина Олександрівна

Науковий керівник: старший викладач

Стрілко Дмитро Леонідович

Полтава 2024

ЗМІСТ

ВСТУП……3

РОЗДІЛ 1. Історичні і правові джерела романо-германської правової системи……5

РОЗДІЛ 2. Англосаксонська (прецедентна) правова система: джерела та особливості……11

РОЗДІЛ 3. Релігійно-традиційна (мусульманська) правова система……16

РОЗДІЛ 4. Заідеологізована (соціалістична) правова система……22

ВИСНОВОК……26

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……27

ВСТУП

Актуальність. Тема «Правова система суспільства» є актуальною на сьогоднішній день. Це пов'язано з тим, що регулювання і захист суспільних відносин здійснюється через особливу систему - правову. Це пов'язано з тим, що регулювання та захист суспільних відносин відбувається через особливу систему - правову. Для майбутніх юристів, які зможуть упевнено надавати юридичну допомогу у розв'язанні будь-яких ситуацій у царині правової системи, дуже важливо повною мірою опанувати зазначену тему.

Слід зазначити, що розкрити суть цієї теми вкрай важливо. Примітно, що досліджувана тема висвітлена в роботах багатьох авторів. Це свідчить про те, що тема дуже обширна і містить великий обсяг інформації. Кожен автор подає питання по-своєму, дає свої трактування і приклади. Однак суть теми залишається незмінною. Проблему поняття правової системи та системи законодавства досліджували в роботах видатних учених, як вітчизняних, так і зарубіжних: наприклад, П.М. Рабиновича, М.М. Онищенка, С.С. Алексєєва, О.Ф. Скакуна, Ф.А. Скакуна, Ф. О. Скакуна, Ф.О. Тихомирова, Ж. Карбоньє, Ю.С. Шемщенка, Л.С. Явича, ФрідріхаАвгуста фон Гаєка, М.І. Матусова, О.М. Віченка, В.С. Нерешандта, Ю.М. Риженка, Д.А. Керімова, С.В. Полєніної, О.П. Заєца, М.С. Кельмана, Л.І. Заморської, В.І. Геймана та інших.

Мета полягає у систематизації та аналізі правових норм, інститутів та процесів, які регулюють суспільні відносини.

Завдання включають:

1. Вивчення та аналіз основних понять, принципів та структури правової системи суспільства.

2. Дослідження взаємодії правової системи з іншими суспільними системами та її роль у забезпеченні стабільності та розвитку суспільства.

3. Аналіз формування та розвитку правової системи в історичному та сучасному контексті.

4. Розгляд проблем та перспектив реформування правової системи з метою підвищення її ефективності та демократичності.

5. Виявлення основних тенденцій та викликів, що впливають на функціонування правової системи сучасного суспільства.

Об'єктом є сама правова система, яка включає в себе норми, інститути, процедури та механізми регулювання суспільних відносин.

Предметом дослідження є аналіз структури, принципів, функцій, тенденцій розвитку та взаємодії правової системи з іншими суспільними системами.

Методи дослідження:

1. Дескриптивний метод: для опису структури, складових елементів та принципів правової системи.

2. Аналітичний метод: для аналізу взаємодії правової системи з іншими суспільними системами, виявлення закономірностей та тенденцій її розвитку.

3. Історичний метод: для вивчення формування та еволюції правової системи на протязі історії.

4. Порівняльний метод: для порівняння правових систем різних країн або епох з метою виявлення спільних рис та відмінностей.

5. Емпіричні методи: включають анкетування, опитування, аналіз статистичних даних для отримання конкретних даних про функціонування правової системи.

6. Логіко-юридичний метод: для логічного аналізу та тлумачення правових норм та принципів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ І ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Романо-германська правова система - це сукупність національних правових систем зі спільною моделлю розвитку та схожими характеристиками, що склалися на основі римського цивільного права та адаптованих до нових національних умов (у поєднанні з канонічним правом, університетським доктринальним правом та місцевими звичаями), з домінуванням того самого права серед інших правових джерел. До царини континентального права належать правові системи країн континентальної Європи, таких як Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Іспанія, Швейцарія, Португалія, Австрія та Угорщина, а також латиноамериканське, скандинавське та японське право.

Романо-германські правові системи пережили кілька періодів розвитку. Хронологічно їх можна виділити таким чином:

Перший етап - період письмового звичаєвого і римського права (до XIII століття);

другий етап - відродження вивчення римського права в університетах (XIII-XVIII ст.);

третій етап - період кодифікації та завершення формування романо-германської правової сім'ї як цілісного явища (XVIII ст. - теперішній час) [13, с.37].

Перша стадія включає період звичаєвого права (V—XI століття). Під час цього етапу створюються передумови для утворення єдиної системи континентального права. Після занепаду Римської імперії, германські народи вносять свої національні звичаї в сферу права, що відомо як національне германське право. Це право в основному ґрунтується на неписаних звичаях, які збереглися в устній традиції та часто були нечіткими і неоднозначними. Германське право мало примітивний характер, оскільки було призначене для простих умов натурального господарства та базувалося на принципах спрощеного колективізму, таких як сімейний, родовий та громадський. Закони германських

племен здебільшого складалися з їх звичаїв та вперше були записані латинською мовою у V—VIII століттях. Ці записи, відомі як «варварські правди» (leges barbarorum) або закони варварів, були поширені в середовищі германських племен. Однією з найдавніших із збережених правд є Салічна правда (496 рік). З VI століття більшість германських племен вже мали свої власні варварські закони [26, с.349].

Другий етап в історії права - це період формування романо-германської правової традиції (XII-XVIII століття). Багато порівняльних правознавців вважають, що саме протягом цього періоду науково виникла романо-германська система права. Рене Давід описує цей період як час, коли нове суспільство усвідомило необхідність основуватися на праві для забезпечення порядку і безпеки. Вищі верстви суспільства вимагали, щоб усі суспільні відносини були підкреслені законом, а анархія та свавілля були приборкані. Також саме в цей час почало формуватися поняття прийняття римського права. З розвитком європейського суспільства змінювалося не лише ставлення до права, але й підходи до навчання праву. В університетських курсах та навчальних закладах поступово змінювалося сприйняття римського права на користь формулювання засад права, які мали не лише академічне значення, а й виражали раціональні принципи. Ця нова тенденція виявилася в утвердженні теорії природного права в європейських університетах у XVII і XVIII століттях. Тут розроблялися нові ідеї, формулювалися принципи, і пояснювалися зв'язки між правом, філософією, релігією і мораллю.

Третій період відноситься до епохи розвитку законодавства та кодифікації в країнах Європи. Буржуазна революція радикально змінила або анулювала феодальну систему права. Романо-германське право стало основним джерелом законодавства, і в XIX столітті було прийнято ряд кодексів у більшості країн європейського континенту. На сьогоднішній день кодекси, разом з іншими правовими актами та загальним правом, регулюють практично всі сфери суспільного життя. У романо-германській правовій системі кодекси є основним джерелом права. На вершині правових актів цієї системи перебувають

Конституція та Звід конституцій, які мають велику юридичну силу і значний вплив на формування та розвиток правової системи.Великі зміни також відбулися у сферах публічного права та системи державної влади. Ці зміни були викликані перетвореннями у відносинах між громадянами та державою, визнанням та розширенням прав і свобод людини і громадянина, а також реформою системи державної влади, що настала після прийняття Конституції, також включенням принципу розподілу влади та створенням конституційних судів. У XX столітті спостерігається зближення національних правових систем з міжнародним правом [12, с. 419].

Спільними для всіх романо-германських правових систем є такі джерела права:

- Нормативне право;
- Міжнародні договори;
- Правовий звичай;
- Прецедентне право;
- Правові доктрини;
- Загальні принципи права.

Основним джерелом права в країнах романо-германського права є правові акти, які, як правило, являють собою офіційні документи, що містять обов'язкові правила поведінки (правові норми). Правові акти, що видаються законодавчими та іншими компетентними органами, містять правові норми, які юристи повинні тлумачити і застосовувати, і утворюють у країнах романо-германського права певну ієрархічну систему ухвалення рішень у конкретних справах.

На найвищому рівні цієї системи знаходиться конституція, яку в деяких країнах також називають статутом. Норми, що містяться в конституції, визнаються такими, що мають вищу юридичну силу.

У конституціях більшості країн, що належать до романо-германської правової сім'ї, наголошується на принципі, згідно з яким міжнародні правові акти після їхньої ратифікації мають пріоритет над національними законами. Однак положення міжнародних договорів не можуть суперечити конституції.

Кодифіковане право відіграє важливу роль у романо-германських правових системах. Воно дає змогу впорядкувати правові норми, вносячи зміни до чинних законів і створюючи єдиний правовий акт, що є логічно, юридично і соціально узгодженим, внутрішньо і зовнішньо несуперечливим у процесі правотворчості. Практично в усіх країнах романо-германського права можна виокремити п'ять основних кодексів: кримінальний, цивільний, кримінально-процесуальний, цивільно-кримінальний і торговельний (торговельне право) [25, с. 51].

Кодекси зазвичай користуються великою повагою у юристів. Це пояснюється низкою особливостей:

Кодифікації, як правило, являють собою норми, що регулюють найважливіші питання суспільного життя і визначають нормативну базу того чи іншого законодавчого відомства (органу);

Кодифікація спрямована на створення більш стабільних і стійких норм із тривалішим терміном дії;

Кодифікація - це результат удосконалення закону, комплексний закон, упорядкована сукупність взаємозалежних положень. Це єдиний, внутрішньо пов'язаний документ, що містить як чинні норми, перевірені життям і суспільною практикою, так і нові, зумовлені динамізмом життя і потребами суспільства.

Крім законів, законодавство країн романо-германської правової сім'ї також охоплює низку норм, що видаються державними органами, які не є парламентами. До них належать постанови, укази та адміністративні повідомлення, що видаються адміністративними органами.

Особливе місце в романо-германській системі джерел права посідають звичаї. Закон як письмовий правовий акт у низці випадків вимагає з'ясування змісту і спрямованості звичаїв, на яких ґрунтується закон, для розуміння і правильного застосування його положень. Ба більше, навіть деякі поняття і категорії, що використовуються в юриспруденції, потребують пояснення з точки зору звичаю. Це свідчить про те, що звичай може функціонувати не тільки як

доповнення до закону, а й нарівні з ним. Однак роль звичаю в країнах романо-германської правової сім'ї досить обмежена [11, с. 32].

Питання про судову практику як джерело романо-германського права є дискусійним. Однак аналіз реальності приводить до висновку, що судова практика може відігравати роль допоміжного джерела права. Про це свідчить велика кількість судових книжок і довідників, важливість і роль судових прецедентів у формуванні права, а з огляду на те, що правники в усіх цих країнах прагнуть ґрунтувати свої рішення на законі, говорити про судові прецеденти можна лише як про виняток, який не порушує основного принципу правової держави Інакше й бути не може.

У романо-германській юриспруденції тривалий час основним джерелом права була наукова доктрина, що розвивалася здебільшого в університетах у період з XIII по XIX століття. Лише порівняно недавно, з перемогою демократії та запровадженням кодифікованого права, примат доктрини змінився на примат закону. Роль доктрини особливо яскраво проявляється, коли право розглядають не тільки як сукупність юридичних норм, а й як складний механізм регулювання суспільних відносин. Ця роль проявляється в тому, що доктрина створює понятійно-типологічний апарат, який використовується законодавцем. Природниче право розвиває способи вивчення, застосування і тлумачення законів.

Тривалий вплив школи природного права призвів до широкого поширення загальних принципів права в романо-германській юриспруденції. Ці принципи показують, що право підпорядковане ідеї справедливості, як її розуміли у відповідний період і в даний момент [24, с. 663].

Сімейству романо-германського права притаманні наступні спільні ознаки:

1. Формування ґрунтується на рецепції (запозиченні) римського права, яке протягом більше семи століть після розпаду Західної Римської імперії вважалося «мертвим», а також канонічного права.

2. Єдине розуміння сутності права було сформоване завдяки вивченню та викладанню римського та канонічного права у європейських університетах, які на той час нараховували понад 60.

3. Норма права розглядається як абстрактне, загальне та неперсоніфіковане правило поведінки, що може застосовуватися до необмеженої кількості випадків та осіб.

4. Основним джерелом права є нормативно-правові акти, з яких в ієрархії найвищим став закон з початку XIX століття. Інші джерела права також визнаються, але мають другорядне значення.

5. За винятком деяких випадків, не визнаються правотворчі повноваження суддів та судові прецеденти.

6. Прийнятий поділ права на публічне та приватне, а також на відокремлені галузі (конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне та інше).

7. Всі основні галузі права кодифіковані.

8. Існує загальний фонд та термінологія, що означає схожість правових понять і категорій, які використовуються у кожній національній правовій системі.

9. Існує система загальних принципів, на яких базується правовий порядок, деякі з яких закріплені в законодавстві (наприклад, заборона зловживання правом, порушення рівноправ'я чоловіків і жінок).

10. Матеріальне право має пріоритет перед процесуальним [10, с. 37].

РОЗДІЛ 2. АНГЛОСАКСОНСЬКА (ПРЕЦЕДЕНТНА) ПРАВОВА СИСТЕМА: ДЖЕРЕЛА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Англосаксонська правова система виникла в XII столітті на основі королівських судів і правових звичаїв, а потім і статутів. На її розвиток вплинула судова практика у кримінальних і цивільних справах, на відміну від кримінального права. Загальне право - це судове право, яке не є кодифікованим законом. У широкому сенсі загальне право - це тип правової системи, що сформувався під впливом англійської правової системи (англо-американської правової системи) У XV столітті в Англії з'явилося право справедливості. Це система прецедентів, створена Канцелярським судом. Воно ґрунтувалося на загальних засадах права та концепціях сумлінності й гуманізму в ім'я справедливості; унаслідок судових реформ 1873-1875 років право справедливості було об'єднано із загальним правом [23, с. 311].

У процесі становлення та розвитку цієї системи можна виділити наступні етапи:

1. Англосаксонський період до Нормандського завоювання 1066 року.
2. Період формування Загального права з 1066 року до встановлення династії Тюдорів у 1485 році.
3. Період піднесення Загального права (1485-1832 рр.).
4. Період комбінованого розвитку Загального права і законодавства (з 1832 року і пізніше).

Перший етап. Перед початком формування загального права Англії (до 1066 року) існував період, коли країна перебувала в складі Римської імперії з I по IV століття. Проте римське право не відігравало вирішальної ролі в подальшому розвитку її правової системи. У початку V століття Англію заселили англосаксами, а різноманітні звичаї цих племен (англів, саксів, ютів та датчан) згодом діяли в Англії впродовж кількох століть. Це призвело до ухвалення різнопланових та непов'язаних між собою місцевих законів, які, як правило, базувалися на цих звичаях [9, с. 14].

Другий етап, що тривав з 1066 до 14 століття, розпочався з перемоги Вільгельма Завойовника над англосаксонською армією та встановленням норманського правління на Британських островах. Цей період вважають важливим кроком у формуванні загального права. Створенню загального права сприяло утворення єдиної централізованої влади та королівської судової системи: починаючи з X століття, королівські судді почали встановлювати єдині прецеденти для всієї країни. Ці рішення стали основою для роботи інших суддів. У відсутність прецедентів судді створювали свої власні прецеденти і правила.

Приблизно на той час сформулювалися п'ять основних характеристик англійського права:

- Королівське право (приймається під патронажем короля);Судове (формується судовою практикою);
- Загальне (охоплює всі сфери діяльності держави);
- Процесуальне (процесуальне право має пріоритет над матеріальним);
- Публічне право (особлива увага приділяється публічному праву, приватне право фактично ігнорується) [22, с. 11].

Третій етап. У XV - середині XIX століття наступив етап дуалізму в англійському праві, пов'язаний з появою «права справедливості». Це право виникло через можливість короля втручатися у вирішення справ через лорда-канцлера, що дозволяло пом'якшувати суворі покарання. Тут вирішення базувалось на загальних принципах права, добра та справедливості, а не на прецедентах. Це створило ситуацію, коли існували дві системи - одна, що ґрунтувалася на загальному праві, і інша, що виходила з принципів справедливості. Це призвело до конфліктів і плутанини у визначенні сильнішого рішення.

Під час четвертого етапу (середина XIX століття і пізніше) відбулися значні правові реформи, що призвели до модернізації та адаптації англійського права до сучасного світу. Основні аспекти цього періоду включають:

1. Уніфікація загального права і права справедливості: завдяки судовій реформі 1873-1875 років дві судові системи було об'єднано, що

дозволило всім судам застосовувати як загальне право, так і право справедливості.

2. Підвищення ролі законодавства: хоча прецеденти продовжують визначати джерела права, зростаюча законодавча активність частково змінила структуру і зміст англійського права через запозичення цінностей з континентальної правової системи.
3. Формування матеріального права: англійське право переважно розвивалося як процесуальне право, зокрема у частині судочинства і доказів [8, с. 13].

Основні риси англосаксонської правової системи:

- Наступність права;
- Відсутність визнання римського права;;
- Розробка загального права юристами-практиками;
- Менш абстрактний характер норм порівняно з романо-германською правовою системою;
- Змагальний характер судочинства;
- Важлива роль присяжних
- Визначні втрати загального права
- Перевага прецедентів перед іншими формами права;
- Використання правового звичаю і доктрини як джерела права;
- Поділ права на загальне право і право справедливості;
- Відсутність суворого розмежування між галузями права;
- Переважання процесуального права над матеріальним;
- Інтеграція (а не кодифікація) прецеденту і закону;
- Висока незалежність судової влади стосовно законодавчої та виконавчої; незалежність суддів в організації судової адміністрації та судової системи [21, с. 68].

Систему загального права можна розділити на англійську групу (правові системи Великої Британії, Ірландії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, Індії, Нігерії та інших країн Співдружності) та американську групу (правові системи

Сполучених Штатів Америки і штатів США). Англійське загальне право справило вирішальний вплив на розвиток правової системи США.

До загальних рис англосаксонського права належать:

- розуміння права як засобу розв'язання суперечок та інструменту соціального конструювання;
- схожість концепції права (як права судової практики), правових норм і правових систем; наявність прецедентів як основного джерела права;
- розподіл прецедентів на прецеденти загального права й інтерпретаційніпрецеденти; здатність судів змінювати правові акти;
- обов'язковість, відсутність розподілу на публічне та приватне право;
- казуальний характер;
- гнучкість системи та особлива роль процесуального права [7, с. 13].

Відмінності англо-американського права: відсутність кодифікованої конституції та конституційного контролю в Англії; децентралізована судова система; формалізовані прецеденти; єдина правова система; три компоненти англійського права (загальне право, право справедливості та кодифіковане право, створене парламентом); інтегроване та кодифіковане право; незначна кодифікація або її відсутність. Право США характеризується кодифікованою конституцією, централізованою судовою системою, визнанням неформальних прецедентів, дворівневою федеративно-державною правовою системою, різними законодавчими та судовими системами в різних штатах, різними методами регулювання відносин, двома складовими права США (загальне право та статутне право) та значною кількістю консолідованих і кодифікованих законів.

Існує чотири типи джерел англосаксонського права:

1. Літературні джерела права - конкретні документи, акти парламенту, судові звіти;
2. Формальні джерела права - органи, що ухвалюють правові рішення - парламент, уряд, суди;
3. Історичні джерела права - загальне право, право справедливості, римське право, канонічне право;

4. Юридичні джерела - законодавчий процес, судова практика, процес формування звичаїв [20, с. 17].

Основним джерелом англосаксонського права сьогодні є прецедент. Прецедент - це рішення у конкретній справі, яке вказує іншим суддям, яке рішення вони мають ухвалити в аналогічних справах у майбутньому. Прецедент - це Ratiodecidendi (лат. «незаперечний доказ», частина судового рішення, що містить норму права, на підставі якої було ухвалене рішення у справі, яка має силу закону і змінює правову основу, яка має або може бути застосована в усіх наступних справах, причому не лише до сторін справи, а й до інших стосовно всіх осіб) та Obiterdictum (лат. «те, що доречно», заява суду щодо питання загального характеру, яка не має прямого відношення до предмета рішення, але зроблена з метою ілюстрації) [6, с. 114].

РОЗДІЛ 3. РЕЛІГІЙНО-ТРАДИЦІЙНА (МУСУЛЬМАНСЬКА) ПРАВОВА СИСТЕМА

Релігійно-традиційні правові системи - це сукупність державних правових систем із загальними рисами, що виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку, з релігійними нормами, нормами і звичаями, нормами і традиціями як основними джерелами права, тісно переплетеними з природно сформованими правовими, моральними та міфологічними порядками, які тісно переплітаються з природними правовими, моральними та міфологічними порядками, і які визнаються державою [19, с. 71].

Серед типів правових систем цей тип найрізноманітніший і складається з трьох основних груп правових систем, об'єднаних внутрішньою схожістю:

1) релігійно-общинні правові системи - об'єднують ісламську, індуїстську, іудейську та християнську правові системи, що характеризуються засадничим значенням релігійних вчень і тим, що общинні інститути здавна були;

2) далекосхідна (традиційна) - включає китайську та японську правові системи. Характеризується провідною роллю релігійних і моральних доктрин у суспільному житті людей;

3) звичаєво-общинний - в основному включає африканські правові системи. Характеризується сильним впливом звичаїв при збереженні общинної основи життя людей.

До них належать: іслам, індуїзм, конфуціанство і християнство. Юридичні джерела права співвідносяться з релігійними як за формою, так і за змістом. Релігійні та моральні норми мають пріоритет над правовими. Однак релігійні та традиційні правові системи не є «нерухомими», вони сформувалися під впливом особливостей розвитку та географічного положення і не застигли у своєму первісному вигляді. Зберігаючи спадкоємність із минулими правовими культурами, вони привнесли в національне право безліч нововведень, змінивши його структуру під впливом романо-германських і континентальних правових

систем, регулюючи суспільні відносини на законодавчому рівні та визнаючи верховенство закону як важливий стандарт поведінки [5, с. 82].

Будучи невід'ємною частиною ісламу, ісламське право було визнано як система норм і як цілісна політико-правова доктрина. Ісламське право можна розглядати як особливий звід законів, що існує в рамках ісламської релігії, має державний характер і тісніше пов'язаний із правом, ніж усі інші світові релігії.

Ісламське право - це сукупність релігійних, моральних і правових норм, підтримуваних державою, розроблених на основі ісламу в інтерпретації богословів і юристів.

Ісламське право належить до релігійно-общинної групи релігійних традиційних правових систем з таких причин:

1. Як своєрідне правове явище, воно має яскраво виражений релігійний зміст. Ісламське право виникло як невід'ємна частина шаріату. Його можна вважати самостійним компонентом ісламської релігії.

Співвідношення ісламського права та ісламу неоднозначне. З одного боку, існують єдині за змістом правові та релігійні норми, які забезпечуються як релігійними, так і державними інститутами. З іншого боку, держава своєю владою та примусом підтримує не всі релігійні норми. Вона формує більшість ісламських правових норм, не пов'язуючи їх безпосередньо з релігійними вченнями, і сприяє їхньому застосуванню не лише ісламськими судами, а й світськими судовими (світські суди) та правоохоронними (поліція) органами.

2. Мусульманське право має релігійно-общинний принцип застосування. Воно застосовується насамперед у міжмусульманських відносинах і призначене для мусульманської громади з метою її зміцнення та розширення. Наприклад, шлюбно-сімейні норми мусульманського права поширюються тільки на мусульман і не використовуються іншими релігійними сектами. Відповідальність за недотримання посту під час Рамадану поширюється тільки на мусульман.

Однак наявність перерахованих вище фактів не виключає прагнення поширити норми ісламського права на немусульман (наприклад, підпорядкування

немусульманських жінок, які перебувають у шлюбі з мусульманами, нормам ісламського права) [18, с. 36].

Ісламське право виникло в процесі розпаду родоплемінного ладу і формування феодальних суспільств в Арабському халіфаті. Воно відображає взаємодію двох засад - релігійного, етичного та правового - і пов'язане з ім'ям Мухаммеда (570-632), купця з Мекки, який об'єднав усі арабські племена в єдину державу, заснував арабську державу і поклав у її основу іслам. На формування ісламського права, часто званого «фіксом», великий вплив справив як іслам, так і інші давні релігійні течії.

Після смерті Мухаммеда його справу продовжили чотири «праведних» халіфи - Абу Бакр, Омар, Осман, Алі та інші сподвижники пророка - аж до початку VIII століття. Маючи релігійні та світські повноваження (законодавчі, виконавчі та судові), вони розширили сферу тлумачення Корану та Сунни від імені Аллага та Мухаммада, включно з деякими нормами релігійного, а саме кримінального та цивільного права. Оскільки ці норми не були ні включені в будь-яку конкретну систему, ні виділені в окремі групи, «праведні» халіфи воліли формулювати нові кодекси поведінки на основі консенсусу [4, с. 172].

У VIII-X століттях правознавці, які відчули відсутність конкретних приписів у Корані та Сунні, необхідність заповнити прогалини й адаптувати релігійний матеріал до потреб суспільного розвитку, взялися за вдосконалення ісламського права.

Наступним кроком став «іджтіхад» (араб. іджтіхад: виносити власне судження), тобто формулювання компетентним фурки нового кодексу поведінки на основі Корану та Сунни, коли вони «мовчали». Тих, хто отримав право самостійно ухвалювати рішення з питань, не згаданих у Корані та Сунні, називали муджтахідами. Швидкий розвиток іджтіхаду призвів до того, що ісламські юристи сформулювали більшість конкретних норм і загальних принципів ісламського права (доктринальний розвиток права). Праці вчених-муджтахідів стали обов'язковими джерелами для тих, хто застосовує норми ісламського права. У

питаннях, не обумовлених у Корані чи Сунні, судді мали ґрунтувати свої рішення на формулюваннях юристів, а не на власному розумінні.

Ісламське право складається з двох взаємозалежних комплексів норм:

1) правові положення Корану і Сунни - зібрання юридично значущих традицій, що стосуються вчинків, висловлювань і мовчання пророка Мухаммеда;

2) норми, сформульовані мусульманською юриспруденцією на основі «раціональних» джерел, як-от одностайна думка найавторитетніших правознавців («іджма») і міркування за аналогією («кумі ас»). Основними вважаються правила першої групи, особливо ті, що записані в Корані.

Розглянемо по черзі стародавні джерела ісламського права.

1. Коран («читання» арабською) - священна книга мусульман, перше і найважливіше джерело не тільки ісламського права, а й ісламської цивілізації загалом. Його не можна розглядати як систематизований юридичний документ. Лише невелика частина Корану присвячена правовим відносинам між мусульманами та іншими віруючими. Більша частина положень присвячена питанням релігії та ісламської моралі.

Серед норм, що регулюють людські стосунки, у Корані є загальні положення, які мають форму абстрактних релігійно-моральних приписів і допускають тлумачення. Невелика кількість конкретних правил поведінки виникла здебільшого при розв'язанні Пророком тих чи інших конфліктів, оцінці тих чи інших фактів або відповідях на поставлені перед ним запитання [17, с. 23].

2. Сунна - це вид тлумачення Корану в десятиліття після смерті пророка Мухаммеда. Сунна складалася впродовж кількох століть (з VII по IX століття) і ставила собі за мету навести приклади з життя Мухаммеда для керівництва поведінкою його послідовників. Як і Коран, Сунна містить мало правових норм, у ній переважають моральні та релігійні положення. Як і Коран, більшість нормативних положень Сунни не містять широких узагальнень, а зводяться до конкретних подій з життя Мухаммеда.

Коран і Сунна є джерелами, на яких були засновані норми шаріату та фіксу. Історично ісламське право увійшло у сферу шаріату (релігії) внаслідок ісламізації

наявних правових норм і відносин. Згодом ісламське право стало асоціюватися з шаріатом унаслідок діяльності ісламських юристів, які розробляли правові питання з урахуванням ісламських релігійних і моральних орієнтирів.

3. Іджма - третє джерело ісламського права, яке використовували для пошуку відповідей на питання, що не знайшли розв'язання в Корані та Сунні. Іджма - це узгоджений стародавніми юристами (муджтахідами) та ісламськими експертами висновок про обов'язки вірян, що ґрунтується на їхньому тлумаченні Корану і Сунни. Тільки після запису в іджмі норми права стають застосовними, незалежно від їхнього походження.

У міру того як роль правознавця ставала дедалі значущою, мусульманська юриспруденція присвятила себе розробленню правової методології та загальної теоретичної бази [3, с. 126].

В іджмі з'явився догмат про непогрішність і єдність мусульманського суспільства. Він виражений у двох статтях від імені Аллаха:

1) «Наша громада ніколи не прийме неправильного рішення»;

2) «Те, що мусульманин вважає справедливим, справедливо в очах Аллага».

Стверджувалося, що закон встановлюється не більшістю або всіма віруючими, а тільки консенсусом думок компетентних осіб, наділених офіційними повноваженнями. Думка знавців ісламу, заснована на поєднанні традицій, звичаїв і практики, виражена у формі правил і принципів, має юридичну силу. Це мало величезне практичне значення.

Сьогодні іджма є єдиною доктринальною основою ісламського права. Сучасні судді звертаються за мотивуванням своїх рішень не до Корану, а до книги, що містить рішення, освячені іджмою.

4. Кіяс - це рішення за аналогією. Це правило застосування формулювань, встановлених Кораном, Сунною або іджмою, до нових аналогічних випадків, причому іджма важливіша за інші джерела. Рішення за аналогією - це спосіб тлумачення випадків із життя, висловлювань і мовчання Пророка, що може бути застосований до конкретних ситуацій, що виникають знову.

Шляхом аналогових міркувань, заснованих на нормативних положеннях Корану і Сунни, пропонується вирішення конкретної справи, тобто тлумачення і застосування закону. Таким чином, ісламське право засноване на принципі авторитету [16, с. 33].

На відміну від романо-германських правових систем, де тлумачення не є самостійним джерелом права, в ісламських правових системах деякі справи вирішувалися за аналогією. Використовуючи ісламські методи тлумачення, неможливо створити правила абстрактного характеру, якими є норми континентального права. Для цього необхідна структурована система, метод, здатний охопити весь спектр права шляхом побудови закону.

Ісламське право, як випливає з його джерел, не встановлює всіх конкретних правил, а ґрунтується на загальних правилах поведінки, керівних принципах, на основі яких можуть бути прийняті рішення в кожному конкретному випадку. Зміст і форма ісламського права невизначені. Ісламські юристи ставляться до цього позитивно. У невизначеності змісту норм вони бачать можливості.

У невизначеності змісту норм вони бачать можливість використання різних джерел або їхніх комбінацій для вирішення справи на основі загальних принципів Шаріату [2, с. 32].

Кіяс сприяв заповненню прогалин між нормативними положеннями Корану і Сунни та усуненню серйозних протиріч, що містяться в них.

Іджма і кіяс є результатом роботи сунітської та шиїтської шкіл юриспруденції і мали значний вплив на еволюцію ісламського права.

РОЗДІЛ 4. ЗАІДЕОЛОГІЗОВАНА (СОЦІАЛІСТИЧНА) ПРАВОВА СИСТЕМА

Соціалістичні правові системи - група правових систем з ідеологічними характеристиками, що склалися в СРСР після державного перевороту 1917 року та в низці інших держав, які перебували під його впливом. Саме в цих державах після Другої світової війни було встановлено соціалістичні та комуністичні режими. Їх відрізняє панування державної власності на засоби виробництва, особлива політична система з домінуванням комуністичної партії, заперечення відмінностей між публічним і приватним правом та уявлення про право як про силу, що сприяє побудові комуністичного суспільства.

Особливості радянської правової системи включали:

1. Проникнення ідеології марксизму-ленінізму: це призводило до ідеологізації правової системи, яка виявлялася у соціально-класовому підході до права та в управлінні, не ґрунтованому на законах, а на партійних рішеннях.
2. Негативне ставлення до права: право розглядалося як перешкода, що потребує подолання, і було використовано радянською владою для своїх цілей, але нігілізму не вдалося подолати.
3. Домінування інтересів держави: державні інтереси переважали над особистими, з каральним підходом до порушення прав держави та м'яким ставленням до порушень особистої власності.
4. Залежність судової системи від партійного керівництва: суди виконували директиви партії, а діяльність характеризувалася каральністю та масовим тероризмом до середини 1950-х років.
5. Роль партійних директив та секретних вказівок: основні положення встановлювалися партійними рішеннями, а конкретні питання регулювалися відомчими законами та секретними директивами [15, с.358].

Радянська правова система була пронизана офіційною ідеологією марксизму-ленінізму. З цієї причини до неї наблизилася і релігійна правова система, оскільки вона була заснована на ідеології (тільки релігійній). У цій правовій системі ідеологізація яскраво проявлялася в соціально-класовому підході, а не в суворо юридичному підході до предмета права.

Ідеологізація правової системи проявлялася і в тому, що вона підтримувала всілякі політичні рухи і «суди» над «ворогами народу» і керувалася не законами і закріпленими в них суворими правовими нормами, а загальним духом партії, тобто лінією партії і рішеннями партійного з'їзду. Ідеологізація правової системи проявляється і в прямому втручанні комуністичної партії в правову практику, таку як законотворчість, правозастосування і правове виховання. Усі найважливіші посади в правоохоронних органах обіймали члени КПК і комуністичної партії.

Негативне ставлення до права серед еліти правлячого класу та вихованої цим менталітетом люди розглядали право як необхідне зло, яке треба подолати: одразу після 1917 року в радянській юридичній літературі право оцінювалося як контрреволюційний предмет, тобто право було ще небезпечнішим, ніж релігія, зілля тощо. Так воно й було. Однак поступово радянська влада почала використовувати терміни «право» і «держава"», їхній потужний регулятивний потенціал у своїх інтересах. Однак подолати цю особливість - правовий нігілізм - у радянський період не вдалося [1, с. 13].

Абсолютне домінування інтересів держави над інтересами особистості. Злочини проти держави і державної власності каралися найсуворіше, тоді як злочини проти особистої власності залишалися практично безкарними. Сфера приватного права була сильно звужена, а сфера індивідуального розсуду обмежена побутовими питаннями і сімейними відносинами. Навпаки, публічно-правове регулювання стало домінуючим, переважаючим і всеосяжним. Загалом радянська правова система ґрунтувалася на ідеї зобов'язань особистості перед державою. У правовідносинах між цими суб'єктами переважала загальнодозвільна правова система для першого і спеціально-дозвільна для другого.

Судова система повністю залежала від партійно-державного керівництва, діяльність якого характеризувалася каральною спрямованістю по відношенню до інакомислячих, порушенням права обвинуваченого на захист, жорстокістю (розстріл без розбору форми і розміру за розкрадання соціалістичної власності, кримінальна відповідальність за порушення трудової дисципліни, застосування смертної кари за багато злочинів, розстріл з 12 років). Для партії були характерні: позасудові розправи і масовий тероризм, широко поширені до середини 1950-х років.

Загальні та основні положення закріплювалися партійними директивами, а конкретні питання «технічного», соціального і правового регулювання вирішувалися відомчими законами. Важливу роль відігравали секретні директиви та вказівки партійних органів різних рівнів, які ніколи не оприлюднювалися.

Під час становлення соціалістичного права в кожній країні судова нормотворча діяльність була особливо активною. У відміну від СРСР, соціалістичні країни Європи зберегли спадкоємність у сфері судової практики. Наприклад, до 1990-х років польське прецедентне право базувалося на довоєнній судовій практиці [14, с. 111].

На ранніх етапах формування правових систем у розвинених соціалістичних країнах існувало своєрідне «двовладдя» в галузі права. Це було необхідно з таких причин: для уникнення великого правового вакууму при створенні нових правових систем, а також для того, щоб соціалістичне право могло використовувати демократичні елементи та багату правову традицію.

Європейська соціалістична правова система характеризувалася одноманітністю своїх компонентів. Радянське право виступало як зразок для всіх зарубіжних соціалістичних правових систем щодо поділу права на галузі. Проте розвиток правових систем різних соціалістичних країн мав свої відмінності, особливо в галузях права.

Не у всіх соціалістичних країнах існував цивільний кодекс. Наприклад, у Болгарії та Албанії цивільне законодавство було кодифіковане у вигляді кількох законів. Так, у Болгарії цивільно-правові відносини регулювалися законом, а в

Албанії важливу частину цивільного права становили закони, такі як Закон про власність та Закон про державні підприємства.

Соціалістичне цивільне право відзначалося однаковим регулюванням майнових відносин і виділенням самостійних галузей, таких як трудове і сімейне право. У Польщі існувала важлива частина Торгового кодексу 1934 року, яка регулювала комерційні підприємства. У Чехословаччині діяли три кодекси: Цивільний кодекс 1949 року, Торговий кодекс 1964 року та Кодекс міжнародної торгівлі 1963 року.

У Югославії Конституція 1974 року передала державну власність у безпосереднє відання профспілок, а держава стала єдиним власником усіх неподільних фондів. Державні підприємства та організації мали певні права на майно, яким вони володіли і яке розподіляли в процесі своєї діяльності.

У всіх європейських соціалістичних країнах було здійснено перетворення сільського господарства на основі кооперативного виробництва. Відповідно, усім країнам було характерним виділення сільськогосподарського кооперативного права в окрему галузь права.

ВИСНОВОК

У ході вивчення даної було проаналізовано основні історичні та правові джерела різних правових систем. Досліджено романо-германську правову систему, англосаксонську (прецедентну) систему, релігійно-традиційну (мусульманську) систему та заідеологізовану (соціалістичну) правову систему.Кожна з цих систем має свої унікальні особливості, що виникають з історичного, культурного та політичного контексту. Однак, вони всі спрямовані на регулювання відносин у суспільстві та забезпечення правопорядку.

Робота надає важливі уроки щодо того, як різноманітні правові системи впливають на життя людей та функціонування суспільства загалом. Вона допомагає зрозуміти значення розвитку правових норм та їх взаємозв'язок із соціокультурними та політичними процесами.

Крім того, дослідження правових систем показує, що історичний контекст і культурні особливості впливають на формування правових норм і цінностей суспільства. Вивчення цих систем допомагає відкрити нові перспективи у політичному та правовому аналізі, а також сприяє збагаченню культурного діалогу між різними національними та культурними спільнотами.Загалом, підкреслюється важливість подальших досліджень у галузі правових систем, щоб краще розуміти їх вплив на сучасне суспільство та сприяти подальшому розвитку правової науки і практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Багрій Ю. Правові системи сучасності у контексті глобалізаційних світових процесів. Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді: збірник матеріалів III Міжнародної наукової студентської конференції, м. Тернопіль, 15 травня 2019 року. Тернопіль, 2019. С.12-15.
2. Билиця І. шляхи попередження та усунення наслідків професійної деформації: Наук. ст. 37-ме вид. Одеса: Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту, 2019.
3. Білозьоров Є.В. Джерела права в державах континентального і загального права: проблеми їх детермінації. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія: Економіка і право, 2013. № 22. С. 120-127.
4. Вакарюк Л. Норма права та правовий режим: співвідношення. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 171-176.
5. Вороніна М.А. Феномен японської правової системи. Характеристика та особливості. Право та інноваційне суспільство. 2016. № 1. С. 81-89.
6. Гартман М. Проблеми розуміння єврейської правової системи та основні її ознаки. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 9. С. 109-115.
7. Губанов О.О. Правова доктрина як джерело права в межах романо-германської, англосаксонської та релігійно-традиційної правової сім'ї: порівняльна характеристика. Право і суспільство. 2015. № 6. С. 9-14.
8. Ісаков В. Система права та правова система: історико-правовий аспект. Юридичний науковий електронний жур- нал. 2015. № 2. С. 12-15.
9. Ісаков В. Система права та правова система: історико-правовий аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №2. С. 12-16.
10. Кафтя А.А. Поняття «правова система»: генезис наукових поглядів. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 6-1. Т.1. С.36-39.
11. Качур В.О. Велика хартія вольностей 1215 р. та її вплив на формування фундаментальних цінностей європейської правової культури. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 5. С.30-33.

12. Кравчук М. В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студвищ. навч. закл. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль: Екон. Думка, 2016. 420 с.
13. Кудін А.А. Роль англосаксонської пра- вової сім' ї у розвитку правових систем світу. Науковий вісник публічного та при- ватного права: Збірник наукових праць. 2020. № 4. С. 35-45.
14. Кучук А.М., ЗавгороднюЮ.С. Юридична компаративістика: навч. посіб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-твнутр. справ, 2018. 112 с.
15. ЛатигінаН.А. Іслам: шлях крізь століття: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 360 с.
16. Марущак О.А., Шванська А.О. Особли- вості визначення, сутності та співвід-ношення правової системи та правової сім'ї. Право і суспільство. 2017. № 6. Ч. 2. С. 29-34.
17. Мірошніченко І.М. Поняття «правова система України» у співвідношенні із категорією правова система в контексті генезисної структури правових систем. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 4. С. 24-26.
18. Настасяк І.Ю. Взаємодія сучасних правових систем світу в умовах глобалізації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. № 7. С. 35-37.
19. Овчаренко В. Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, суть і можливості перегляду (продовження). Вісник Конституційного Суду України. 2013. №6. С.61-72.
20. Павлишин О.В, Кравчук О.В, Лев О.Р Антропологічно-правові виміри професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України: Наук. ст. 2-ге вид. Київ: "Філос. та методол. проблеми права", 2019.
21. Пильгун Н.В. Правовий нігілізм у сучасній Україні: поняття, причини та методи подолання / Н.В. Пильгун // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». — К.: НАУ, 2020. – № 3(56). -С. 67-73.

22. Приходько А.А., Кравцова М.О. Деформація правосвідомості працівників національної поліції: причини виникнення й шляхи подолання: Наук. робота. Донбас: Прав. часопис Донбасу, 2020.
23. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія / Т. В. Міхайліна. Вінниця, 2018. - 312 с
24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. — Харків: Консум, 2014. — 664 с.
25. Хаустова М.Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 2. С. 43-53.
26. Чернецька О.В., ШилінговВ.С. Право Англії як класична модель прецедентного права. Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С.348-352.

Схожість

Джерела з Інтернету 1000

1	https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/27932	114 джерел	1.77%
2	https://uk-wiki.ru/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0	28 джерел	1.51%
3	http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/59.pdf		1.43%
4	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=1548737	10 джерел	1.38%
5	https://ukrreferat.com/chapters/istoriya-derjprava/ponyattya-religijno-traditsijnogo-tipu-pravovoi-sistemi-ponyattya	68 джерел	1.16%
6	http://uf.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zbirnik-YUF-2019verstka.pdf	88 джерел	1.06%
7	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11434/1/%d0%91l%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%c	64 джерела	1.06%
8	https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19988/4/APIDPUZK_ks.pdf	61 джерело	0.83%
9	https://www.wunu.edu.ua/opp/aspirantura/pravo/aktualni_problemy_zahalnoteoretychnoi_yurysprudentsii/work19.p	14 джерел	0.8%
10	https://www.wunu.edu.ua/opp/aspirantura/pravo/aktualni_problemy_zahalnoteoretychnoi_yurysprudentsii/syllabus.pdf		0.77%
11	http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31793.pdf	58 джерел	0.67%
12	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/z/zl19.3.pdf	4 джерела	0.63%
13	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11013/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%20%d0%9c%d0%b5	4 джерела	0.63%
14	http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31647.doc		0.6%
15	http://law.karazin.ua/resources/doks/kpu_osoblyva_chastyna_metodychni_rekomendatsii-_2021_2022.pdf	2 джерела	0.6%
16	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41901/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%2	2 джерела	0.57%
17	http://www.scc.knu.ua/upload/iblock/4cb/dis_Oliinyk%20N.M..pdf		0.55%
18	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45733?mode=full	64 джерела	0.54%
19	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/27131/NU_OUA_met_Surilova%20%282%29.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.54%
20	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/28546/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5	22 джерела	0.52%

21	https://zavantag.com/docs/445/index-2839373.html	4 джерела	0.5%
22	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28580/1/%d0%9c%d0%b0%d0%b3%d1%96%d1%81%d1%82%d0%b5%c	2 джерела	0.47%
23	https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/1ffc4cff-97ba-4e1e-876f-bc229464e0f1/content		0.47%
24	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7025/2/%d0%90%d0%9f%20%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d0%be%d	2 джерела	0.46%
25	http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18610/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0	42 джерела	0.44%
26	http://um.co.ua/1/1-3/1-32912.html	3 джерела	0.44%
27	http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17584/1/dysert_stanko_iya.pdf	6 джерел	0.44%
28	https://dokumen.tips/documents/-2016-7-17-oe.html	4 джерела	0.42%
29	https://if.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A-%D0%A2%D0...		0.42%
30	http://www.naiau.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava/vidannya-kafedri/perelik-drukovanih-...		0.41%
31	http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/9/1446/53247	18 джерел	0.41%
32	http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/15016/1/dysertatsia_melnychuk_sm.pdf	18 джерел	0.39%
33	http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/39558/Tartasiuk_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.37%
34	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10999/1/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%20	32 джерела	0.36%
35	https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/7_2019/%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA_	3 джерела	0.36%
36	http://tidp.wunu.edu.ua/pro-kafedru		0.36%
37	http://idpnan.org.ua/files/2021/rindyuk-v.i.-uporyadkuvannya-zakonodavstva-ukrayini-_teoretiko-metodologichni-ta-tehniko-yu...		0.34%
38	http://dndims.com/upload/files/nauk_fach_vyd_p4.doc	2 джерела	0.33%
39	https://www.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/247-politsiia-osoblyvoho-pryznachennia-2-dni.html?down	32 джерела	0.33%
40	https://advokatonline.org.ua/mehanizm-pravovoho-rehulyuvannya-suspilnyh-vidnosyn-ontolohichni-zasady-psyholo	14 джерел	0.33%
41	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1651/1/%d0%93%d0%b0%d0%bb%d1%83%d1%89%d0%b0%d0%ba	2 джерела	0.33%
42	https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02188891/file/public%20finance.pdf	2 джерела	0.31%

43	https://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/ord/2022/materialy_kr_stil_210222.pdf		0.31%
44	http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3847/1/%d0%9d%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%96%...		0.31%
45	http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31833.pdf		0.31%
46	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6860/1/dufenuk_1.pdf	12 джерел	0.31%
47	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3330/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B9%20%D0%90.%D0%...	12 джерел	0.31%
48	https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/Konstitucijne-pravo-zarubizhnih-krain_Silabus_PD_3-k.pdf		0.29%
49	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36960/1/knish-s_v__dssertacija_sajt.pdf	4 джерела	0.29%
50	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33352/1/%d0%9d%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%96%...	2 джерела	0.29%
51	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F20295	13 джерел	0.28%
52	http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/1413/1/pyeshij_dis.pdf		0.26%
53	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/imvsn/kafedra-inozemnih-mov.html		0.26%
54	http://conservatory.lviv.ua/wp-content/uploads/2015/12/zarubay%CC%86ko-l.-osoblyvoti-akordovoho-vykonannja-sk...	10 джерел	0.21%
55	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=1544687	10 джерел	0.21%
56	https://studopedia.ru/10_176640_dzherela-amerikanskogo-prava.html	8 джерел	0.21%
57	https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BD...	3 джерела	0.21%
58	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/120/Yushenko.pdf?isAllowed=y&sequence=3	3 джерела	0.2%
59	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/525167/mod_folder/content/0/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%...	15 джерел	0.2%
60	https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/165718/%d0%9c%d0%be%d1%81%d1%82%d0%be%d0%b2%d0%b...	4 джерела	0.18%
61	http://vuz-24.ru/nex/vuz-40749.php	34 джерела	0.16%
62	http://scc.knu.ua/upload/iblock/f5a/dis_Mohilevskyi%20L.%20V..pdf		0.15%
63	https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/66c89834-d07b-491b-987a-1ba35e95bf72/content		0.15%
64	http://mego.info/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2...		0.15%

65	http://www.naiau.kiev.ua/tslc/pages/nauka/lekc.html		0.15%
66	https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14648034635040.PDF		0.15%
67	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14872/Yakymenko_docx_2021_.pdf?isAllowed=y&sequence=1	34 джерела	0.15%
68	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4165/%d0%92%d0%b5%d1%80%d0%b5%d1%81%20%d0%	3 джерела	0.13%
69	http://ipk.edu.ua/applicants/nads/%D1%84%D0%B0%D1%85_%D1%96%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%82_%D0%BD%	5 джерел	0.13%
70	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/9418/1/4.PTDP_Konspekt%20lekzij.pdf	4 джерела	0.13%
71	http://5fan.ru/wievjob.php?id=88356		0.13%
72	https://bibl.com.ua/pravo/796/index.html?page=4	10 джерел	0.13%
73	http://nm2.univd.edu.ua/download/130952		0.13%
74	https://studfile.net/preview/8913521		0.13%